

DOI: 10.58423/2786-6742/2025-10-532-544

УДК 657.421

Наталія СТОЙКА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
м. Берегове, Україна
ORCID ID [0000-0002-7494-4333](https://orcid.org/0000-0002-7494-4333)
e-mail: stoika.nataliya@kmf.org.ua
(Corresponding author)

Вікторія МАКАРОВИЧ

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку і аудиту,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
м. Берегове, Україна
ORCID ID: [0000-0002-0684-7072](https://orcid.org/0000-0002-0684-7072)
Scopus Author ID: [57210844509](https://orcid.org/57210844509)

Ніколетта ПОМАСКІНА

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ОП "Міжнародний облік і оподаткування",
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
м. Берегове, Україна
ORCID ID [0009-0004-0187-142X](https://orcid.org/0009-0004-0187-142X)

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Анотація. У статті досліджено теоретичні та практичні аспекти визнання, оцінювання й відображення дебіторської заборгованості в системі бухгалтерського обліку за Національними стандартами бухгалтерського обліку та Міжнародними стандартами фінансової звітності. Розкрито відмінності у трактуванні поняття «дебіторська заборгованість». Визначено, що поняття дебіторська заборгованість поєднує у собі економічну та юридичну складові: з одного боку, це право організації на здобуття майбутніх економічних вигод, а з іншого – зобов'язання партнерів, яке базується на договірних відносинах. Порівняльний аналіз щодо визнання, оцінювання й відображення дебіторської заборгованості в системі бухгалтерського обліку дав можливість встановити, що застосування національних стандартів бухгалтерського обліку характеризуються більш простішим підходом у порівнянні з міжнародними нормами. За національними стандартами дебіторська заборгованість визнається та оцінюється за первісною вартістю, а на дату балансу - за чистою реалізаційною вартістю, тобто з урахуванням резерву сумнівних боргів. МСФЗ ґрунтуються на моделі очікуваних кредитних збитків, що враховує прогностичні ризики та економічні умови. Визначено ключові проблеми у сфері бухгалтерського обліку: формальний

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

характер створення резервів сумнівних боргів, складність упровадження міжнародних вимог через обмеженість інформаційної бази та потребу у високій професійній підготовці фахівців. Обґрунтовано необхідність гармонізації національних стандартів із міжнародними, розвитку інфраструктури збору даних щодо платіжної дисципліни контрагентів та застосування цифрових технологій управління ризиками. Отримані результати можуть бути використані для підвищення достовірності фінансової звітності, удосконалення облікової практики та посилення конкурентоспроможності українських підприємств у міжнародному бізнес-середовищі.

Ключові слова: дебіторська заборгованість; МСФЗ; НП(С)БО; фінансова звітність; резерв сумнівних боргів; методи оцінки; гармонізація обліку; кредитний ризик; прозорість фінансової інформації.

JEL Classification: M40, M49

Absztrakt. A tanulmány a vevőkövetelések számviteli rendszerben történő elismerésének, értékelésének és kimutatásának elméleti és gyakorlati aspektusait vizsgálja a Nemzeti Számviteli Standardok és a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok alapján. Feltárásra kerülnek a „vevőkövetelés” fogalmának értelmezésében mutatkozó különbségek. Meghatározható, hogy a vevőkövetelés fogalma egyszerre ötvözi a gazdasági és jogi összetevőket: egyrészt a szervezet jövőbeni gazdasági haszon megszerzésére vonatkozó joga, másrészt a partnerek szerződéses kapcsolatokon alapuló kötelezettsége. A vevőkövetelések számviteli rendszerben történő elismerésének, értékelésének és kimutatásának összehasonlító elemzése lehetővé tette annak megállapítását, hogy a nemzeti számviteli standardok alkalmazása egyszerűbb megközelítést jelent a nemzetközi normákhoz képest. A nemzeti standardok szerint a vevőköveteléseket kezdeti értéken ismerik el és értékelik, a mérlegfordulónapon pedig a nettó realizálható értéken, vagyis a kétes követelések céltartalékának figyelembevételével. A nemzetközi standardok az elvárt hitelveszteségek modelljére épülnek, amely figyelembe veszi az előrejelzett kockázatokat és gazdasági körülményeket. Meghatározásra kerültek a számvitel területén fennálló kulcsproblémák: a kétes követelések céltartalékainak formális jellegű létrehozása, a nemzetközi követelmények bevezetésének nehézségei az információs bázis korlátozottsága miatt, valamint a szakemberek magas szintű szakmai felkészültségének szükségessége. Indokolt a nemzeti standardok nemzetközi standardokhoz való harmonizációja, az adós fizetési fegyelemre vonatkozó adatgyűjtés infrastruktúrájának fejlesztése, valamint a kockázatkezelési digitális technológiák alkalmazása. Az elért eredmények felhasználhatók a pénzügyi beszámolók megbízhatóságának növelésére, a számviteli gyakorlat fejlesztésére és az ukrán vállalatok nemzetközi üzleti környezetben való versenyképességének erősítésére.

Kulcsszavak: vevőkövetelés; Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok; Nemzeti Számviteli Standardok; pénzügyi beszámoló; kétes követelések céltartaléka; értékelési módszerek; számviteli harmonizáció; hitelkockázat; pénzügyi információk átláthatósága.

Abstract. The article explores the theoretical and practical aspects of the recognition, measurement, and presentation of accounts receivable in the accounting system under National Accounting Standards and International Financial Reporting Standards. It reveals the differences in the interpretation of the term "accounts receivable." The study determines that the concept of accounts receivable combines both economic and legal components: on the one hand, it is the right of an organization to obtain future economic benefits, and on the other, it is a liability of partners based on contractual relationships. A comparative analysis of the recognition, measurement, and presentation of accounts receivable in the accounting system made it possible to establish that the application of national accounting standards is characterized by a simpler approach compared to international norms. Under national standards, accounts receivable are recognized and measured at initial cost, and at the balance sheet date, at net realizable value, which is with an allowance for doubtful accounts. IFRS, however, is based on an expected credit loss model that takes into account forecast

risks and economic conditions. The study identifies key problems in the field of accounting: the formal nature of creating allowances for doubtful accounts, the difficulty of implementing international requirements due to limited information bases, and the need for highly professional training of specialists. The necessity of harmonizing national standards with international ones, developing the infrastructure for collecting data on the payment discipline of counterparties, and using digital technologies for risk management is substantiated. The results can be used to improve the reliability of financial reporting, enhance accounting practices, and strengthen the competitiveness of Ukrainian enterprises in the international business environment.

Keywords: accounts receivable; IFRS; NAS; financial statements; allowance for doubtful accounts; valuation methods; accounting harmonization; credit risk; financial information transparency.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання перед більшістю підприємств постає проблема несвоєчасних розрахунків, що призводить до накопичення значних обсягів дебіторської заборгованості. Це негативно впливає на їх ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість. Наявність відмінностей між вимогами національних стандартів та міжнародних положень щодо обліку і відображення дебіторської заборгованості ускладнює підготовку достовірної фінансової звітності, особливо для підприємств, які співпрацюють з іноземними інвесторами або виходять на міжнародні ринки. Отже, виникає необхідність у комплексному дослідженні нормативно-правового регулювання дебіторської заборгованості за МСФЗ і НП(С)БО для виявлення спільних і відмінних рис та визначення оптимальних шляхів їх застосування у практиці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика обліку дебіторської заборгованості посідає чільне місце у працях як українських, так і зарубіжних науковців та практиків. Увага до цього питання пояснюється зростанням ролі дебіторської заборгованості в управлінні фінансовими результатами підприємств, а також потребою гармонізації вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними вимогами.

Сутність та специфіку дебіторської заборгованості як економічної категорії досліджував А. В. Тирінов [7]. Учений розкриває різні підходи до визначення цього поняття, виділяє проблеми визнання та оцінки заборгованості у вітчизняній практиці, а також пропонує шляхи їх вирішення. З методичної точки зору важливими є дослідження Є. П. Гнатенка та С. С. Мельниченка [8], де здійснено систематизацію підходів до визначення поняття «дебіторська заборгованість» та запропоновано власне трактування, що враховує сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку.

Колісник О. П. та Замота І. О. висвітлювали практичні аспекти обліку і аналізу дебіторської заборгованості у сфері інформації та телекомунікацій, зазначаючи важливість регулярного контролю та аналітики [9]. Білик М. Д. досліджував управлінські підходи до контролю дебіторської заборгованості та її оптимізації [10]. Бутинець Ф. Ф. наводив методологічні основи бухгалтерського фінансового обліку, що забезпечують інтеграцію даних про дебіторів у фінансову звітність [11].

Лищенко О. Г. та Бескота Г. М. приділяли увагу аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством [12]. Брігхем Є. розглядав фінансовий менеджмент та ефективне використання оборотних активів у процесі управління дебіторською заборгованістю [13]. Його підхід розширює рамки традиційного бухгалтерського бачення проблеми, акцентуючи увагу на стратегічному управлінні ліквідністю та оптимізації грошових потоків.

Драбаніч А. В. досліджував структуру дебіторської заборгованості та її облікове забезпечення [14]. Кармазіна Н. В. пропонувала практичні шляхи оптимізації управління дебіторською заборгованістю для підвищення фінансової стабільності підприємства [15].

Загалом, проведений аналіз наукових джерел свідчить про значну увагу до проблеми дебіторської заборгованості. Ученими висвітлюються питання сутності та класифікації заборгованості, методики її визнання та оцінки, а також інструменти управління нею. Водночас, порівняння національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку у контексті практичного досвіду України та зарубіжних країн залишається недостатньо опрацьованим, що зумовлює актуальність подальших досліджень у цьому напрямі.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є проведення компаративного аналізу обліку дебіторської заборгованості за МСФЗ і НП(С)БО з метою виявлення та ідентифікації розбіжностей між національними та міжнародними підходами та оцінка можливостей їх гармонізації з урахуванням зарубіжного досвіду. Це дозволить виявити сильні та слабкі сторони існуючої системи бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості в Україні, а також сформулювати рекомендації щодо вдосконалення національної практики відповідно до вимог МСФЗ та потреб міжнародного бізнес-середовища.

Виклад основного матеріалу. Одним з основних об'єктів системи бухгалтерського обліку є дебіторська заборгованість, адже саме вона має безпосередній вплив на ліквідність підприємства, його фінансові результати, а також загальну платоспроможність підприємства. В нормативно-правових документах можна зустріти різні тлумачення цього терміну, що виникає через різницю у національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку та у міжнародних стандартах фінансової звітності. Отож, вважаємо що першочергово необхідно розглянути поняття «дебіторська заборгованість» та провести порівняльний аналіз даного визначення (рис.1).

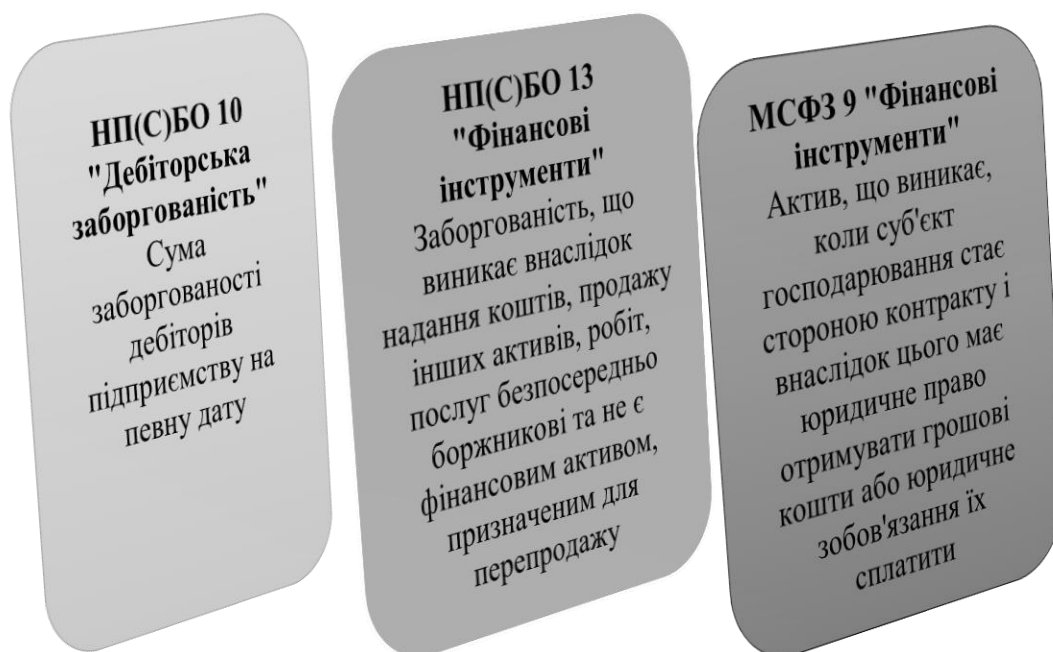

Рис. 1. Поняття «дебіторська заборгованість» у національних та міжнародних стандартах

**Сформовано за джерелами [1, 2, 3]*

Визначення поняття дебіторської заборгованості відповідно до НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»[1], розглядається як «суми заборгованості дебіторів підприємству на певну дату» є досить лаконічним та чітким. Дане трактування цього явища хоч і є простим та зрозумілим, проте воно не охоплює економічну сутність та роль у фінансовій системі підприємства.

В свою чергу НП(С)БО 13 [2] «Фінансові інструменти» дає більш деталізоване визначення даного поняття, воно враховує економічну основу виникнення дебіторської заборгованості (кредитування, реалізація товарів, робіт, послуг), проте йому бракує визнання дебіторської заборгованості фінансовим активом.

МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [3] визначає дебіторську заборгованість як фінансовий актив, який виникає у момент, коли підприємство стає стороною контракту і отримує юридичне право на грошові кошти. Тут чітко підкреслюється, що дебіторська заборгованість – це актив, а головний акцент зроблено на контрактній природі та майбутній економічній вигоді.

Отже, узагальнення нормативних тлумачень терміну «дебіторська заборгованість» дає змогу сформулювати висновок, що вона поєднує в собі економічну та юридичну складові: з одного боку, це право організації на здобуття майбутніх економічних вигод, а з іншого – зобов'язання партнерів, яке базується на договірних відносинах. Узагальнюючи всі представлені визначення, можливо зробити висновок, що дебіторська заборгованість є фінансовим активом

підприємства, який виникає в процесі господарської діяльності та проявляється у юридично оформленому праві вимагати від фізичних або юридичних осіб грошові кошти, продукцію або послуги у майбутньому; вона є компонентом оборотного капіталу та характеризує економічну вигоду, передбачувану від реалізації такого права.

Проте для практики бухгалтерського обліку недостатньо лише дати визначення суті цього явища. Суттєвим є також розкриття способів її визнання та оцінювання, оскільки саме вони гарантують реальність та правдивість відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності організації.

Одними з основних національних нормативно-правових актів регулювання дебіторської заборгованості в Україні є НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [1] та НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти» [2].

Відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку, дебіторська заборгованість визнається активом за умови, що існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигід та може бути достовірно визначена її сума [1]. Первісне визнання відбувається за первісною вартістю, яка, як правило, відповідає сумі договору. Важливо, що одночасно з визнанням активу відбувається й визнання доходу від реалізації продукції, товарів, робіт чи послуг.

Умовами для визнання доходу є:

- ✓ передання покупцеві суттєвих ризиків та вигод, пов'язаних із правом власності на актив;
- ✓ відсутність подальшого управління та контролю за реалізованою продукцією;
- ✓ можливість достовірного визначення суми доходу;
- ✓ упевненість у надходженні економічних вигід;
- ✓ достовірність визначення витрат, пов'язаних з операцією [1].

Подальша оцінка на дату балансу здійснюється за чистою реалізаційною вартістю, що визначається як різниця між сумою дебіторської заборгованості та резервом сумнівних боргів. При цьому резерв формується на підставі аналізу минулого досвіду підприємства щодо неповернення боргів.

На дату погашення дебіторська заборгованість визнається за фактичною сумою, що надійшла від боржника. Якщо ж борг не може бути стягнутий, він списується або за рішенням керівника підприємства, або за рахунок створеного резерву сумнівних боргів. У фінансовій звітності такі списання відображаються як витрати звітного періоду.

У міжнародній практиці регулювання дебіторської заборгованості здійснюється відповідно до МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» [4], МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [3], МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» [5] та МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання й оцінка» [6].

Згідно з МСФЗ, дебіторська заборгованість визнається тоді, коли підприємство стає стороною контракту і має юридичне право на отримання грошових коштів.

Первісне визнання може здійснюватися двома методами:

- валовим методом, тобто за сумою рахунку без урахування знижок;
- чистим методом, тобто із врахуванням наданих знижок у момент визнання.

Подальша оцінка проводиться за амортизованою собівартістю з використанням моделі очікуваних кредитних збитків. Це означає, що на відміну від національних стандартів, де резерв сумнівних боргів формується на основі минулого досвіду, у МСФЗ застосовується більш прогнозний підхід: беруться до уваги майбутні ризики, економічні умови та інші фактори, що можуть вплинути на неповернення боргів. Таким чином, балансова вартість дебіторської заборгованості коригується на очікувані кредитні збитки протягом усього строку її існування.

На дату погашення дебіторська заборгованість визнається за фактичною сумою надходжень з урахуванням можливих знижок. Якщо надана знижка покупцем не використана, вона визнається доходом підприємства.

Щодо припинення визнання, МСФЗ передбачає, що фінансовий актив виключається з балансу тоді, коли підприємство втрачає контроль над правами за контрактом, наприклад, у разі їх передачі іншій стороні або відмови від прав. Це положення є більш гнучким у порівнянні з НП(С)БО, адже враховує не тільки безнадійність боргу, а й випадки передачі прав на стягнення третім особам.

Для більш наочного розуміння відмінностей у застосуванні НП(С)БО та МСФЗ на різних етапах обліку дебіторської заборгованості розглянемо їх порівняння у табличній формі (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння застосування НП(С)БО та МСФЗ на різних етапах обліку дебіторської заборгованості

Етап	НП(С)БО	МСФЗ
Первісне визнання	За первісною вартістю	За сумою рахунку (валовий метод) або з урахуванням знижки (чистий метод)
Оцінка на дату балансу	Чиста реалізаційна вартість (поточна дебіторська заборгованість мінус резерв сумнівних боргів)	Сума, скоригована на знижку + оцінка очікуваних кредитних збитків
На дату погашення	Фактична сума, що надійшла від дебітора	Сума з урахуванням знижок (нереалізовані знижки визнаються доходом)
Підхід до ризиків	Резерв сумнівних боргів, який формується на основі минулого досвіду	Модель очікуваних кредитних збитків (прогноз з урахуванням майбутніх ризиків та економічних умов)

* Сформовано за джерелами [1, 2, 3].

Виконане зіставлення норм НП(С)БО та МСФЗ стосовно відображення, оцінювання та списання дебіторської заборгованості дозволяє розкрити не тільки

їхні точки дотику, а й відчутні розбіжності. Саме ці розбіжності породжують ряд практичних труднощів, з якими стикаються в обліковій практиці при застосуванні відповідних стандартів у процесі бухгалтерського обліку. Дослідження цих проблем та пошук способів їх подолання є ключовим етапом аналізу, адже вони безпосередньо впливають на достовірність фінансової звітності, можливості управління фінансовими ризиками та інтеграцію українських підприємств у міжнародне бізнес-середовище.

Однією з ключових проблем застосування національних стандартів бухгалтерського обліку є їхня відносна спрощеність порівняно з міжнародними нормами. Так, за НП(С)БО дебіторська заборгованість визнається та оцінюється за первісною вартістю, а на дату балансу - за чистою реалізаційною вартістю, тобто з урахуванням резерву сумнівних боргів. Однак на практиці формування резервів здебільшого має формальний характер і ґрунтується на попередньому досвіді підприємства без належного врахування майбутніх ризиків та економічних умов. Це знижує достовірність оцінки заборгованості та може призводити до завищення активів у фінансовій звітності. Шляхом вирішення цієї проблеми може стати запровадження більш гнучких методик прогнозування, які враховують статистику неплатежів, фінансовий стан контрагентів і макроекономічні ризики.

Міжнародні стандарти, зокрема МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», пропонують більш складний і водночас більш достовірний підхід - модель очікуваних кредитних збитків. Вона передбачає оцінку майбутніх ризиків непогашення заборгованості навіть на момент первісного визнання. Проте впровадження цієї моделі у вітчизняній практиці стикається з низкою труднощів. По-перше, підприємства часто не мають достатньої інформаційної бази для якісної оцінки ризиків, адже статистика платіжної дисципліни контрагентів є обмеженою або недоступною. По-друге, застосування прогнозних моделей вимагає значних професійних знань бухгалтерів та фінансистів, а також використання спеціалізованого програмного забезпечення. Вирішенням тут може бути створення на державному рівні реєстрів боржників і баз даних щодо платіжної дисципліни підприємств, а також проведення системного навчання бухгалтерів у сфері МСФЗ.

Ще однією проблемою є відмінності у визнанні та припиненні визнання дебіторської заборгованості. Якщо вітчизняні стандарти роблять акцент переважно на списанні безнадійних боргів через резерв або рішення керівництва, то міжнародні підходи пов'язані з аналізом передачі контролю над фінансовим активом. Це ускладнює практику для підприємств, які змушені одночасно формувати звітність за НП(С)БО та трансформувати її до вимог МСФЗ. У цьому контексті перспективним напрямом є поступова гармонізація національних стандартів із міжнародними та розробка єдиних методичних рекомендацій, які б зменшили суперечності у трактуванні цих процесів.

Також варто зазначити, що проблеми виникають і при оцінці дебіторської заборгованості на дату погашення. За НП(С)БО фактично відображається лише

реальна сума, яка надійшла від дебітора, тоді як МСФЗ передбачають необхідність врахування як наданих, так і нереалізованих знижок. Для українських підприємств це може створювати додаткові труднощі у відображенні операцій та потребує роз'яснень щодо практичного застосування міжнародних вимог.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що головними проблемами обліку дебіторської заборгованості є: формальний характер оцінки ризиків за НП(С)БО, складність впровадження моделі очікуваних кредитних збитків за МСФЗ, відмінності у підходах до визнання та припинення визнання, а також обмеженість інформаційної бази.

Перспективним напрямом вирішення цих проблем є модернізація національних стандартів у бік наближення до міжнародних стандартів із врахуванням зарубіжного досвіду (табл.2).

Таблиця 2

Удосконалення національних підходів до обліку дебіторської заборгованості на основі зарубіжного досвіду

Аспект	Поточний стан обліку дебіторської заборгованості в Україні (НП(С)БО)	Зарубіжний орієнтир (міжнародні стандарти та практика зарубіжних країн)	Напрями удосконалення обліку дебіторської заборгованості для України
Модель оцінки збитків	Формування резерву сумнівних боргів за результатами аналізу минулих даних; застосування методу абсолютної суми або коефіцієнта сумнівності.	Міжнародна практика: для торговельної заборгованості застосовується спрощений підхід із розрахунком довічних очікуваних збитків; врахування прогнозних факторів (ЄС, Велика Британія, Сінгапур).	Поступове впровадження моделі очікуваних збитків; врахування не лише минулих, а й прогнозних даних.
Сегментація портфеля	Зазвичай застосовується загальний підхід без деталізації; поділ боржників на групи використовується рідко.	Використання матриць резервів з урахуванням строків прострочення та поділу боржників на сегменти (ЄС, Індія, Австралія).	Запровадження системного групування дебіторів (B2B, B2C, галузі, регіони, умови оплати).
Урахування прогнозних факторів	У практиці національних стандартів відсутнє врахування прогнозування факторів; резерв формується винятково на основі історичних показників.	Регулятори ЄС та Великої Британії зобов'язують компанії враховувати економічні сценарії та наводити обґрунтовані надбавки.	Включення прогнозних факторів: рівень інфляції, валютні коливання, економічні тенденції, геополітичні ризики.
Довгострокова дебіторська	Обліковується за теперішньою вартістю,	Міжнародні стандарти – оцінка за амортизованою	Системне застосування

Аспект	Поточний стан обліку дебіторської заборгованості в Україні (НП(С)БО)	Зарубіжний орієнтир (міжнародні стандарти та практика зарубіжних країн)	Напрями удосконалення обліку дебіторської заборгованості для України
заборгованість	але застосування дисконтування непослідовне; ставка часто визначається довільно.	вартістю з урахуванням очікуваних збитків.	дисконтування із чіткими методичними рекомендаціями щодо визначення ставки.
Класифікація активів	Відсутнє чітке розмежування між дебіторською заборгованістю та активами за договорами.	Міжнародні стандарти доходу: чітке розмежування між дебіторською заборгованістю та активами за договорами; у країнах ЄС контроль за правильністю класифікації є обов'язковим.	Запровадження уніфікованого підходу: відокремлення дебіторської заборгованості (безумовне право на оплату) від активів за договорами (умовне право).
Розкриття у фінансовій звітності	Мінімальні вимоги: відображення суми дебіторської заборгованості та резерву; методика формування пояснюється лаконічно.	Європейські органи нагляду та Рада з фінансової звітності Великої Британії публікують приклади належних розкриттів з деталізацією методів і факторів.	Надання розширених приміток: опис методів оцінки, основних припущень, чутливості моделей, пояснення змін резервів.
Контроль і перевірка точності	Формальне коригування резервів на дату балансу; відсутні вимоги до перевірки дієвості методів.	Велика Британія та Канада: обов'язковий перегляд моделей, перевірка результатів та контроль над використанням додаткових коригувань.	Регулярна перевірка правильності моделей, аналіз адекватності резервів, документування надбавок.
Інституційна підтримка	Методичне забезпечення з боку державних органів обмежене	Канада: обов'язкове раннє впровадження нових підходів для банків; міжнародний стандарт для малих підприємств (редакція 2025 р.) пропонує спрощену модель.	Розробка національних методичних рекомендацій щодо використання моделі очікуваних збитків у нефінансових компаніях; адаптація для малих і середніх підприємств.

*Сформовано авторами

Таким чином, модернізація національних стандартів у напрямі зближення з міжнародними стандартами має ґрунтуватися не на механічному перенесенні положень, а на поетапному впровадженні елементів, які вже довели свою ефективність у зарубіжній практиці. З огляду на це перспективними кроками вважаємо є:

- розширення методології оцінки дебіторської заборгованості з використанням прогнозних факторів;
- впровадження сегментації та матричного підходу до формування резервів;
- уточнення порядку дисконтування довгострокових активів;
- гармонізація правил класифікації дебіторської заборгованості і активів за договорами;
- ширше розкриття інформації щодо дебіторської заборгованості у примітках до фінансової звітності.

Реалізація цих напрямів дозволить поєднати сильні сторони вітчизняної практики з напрацюваннями зарубіжних країн, забезпечити підвищення достовірності фінансової звітності та зміцнити інвестиційну привабливість українських підприємств.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Дебіторська заборгованість є ключовим об'єктом бухгалтерського обліку, безпосередньо впливаючи на фінансову стабільність та платоспроможність бізнесу. Дослідження регулювання дебіторської заборгованості у стандартах дало можливість встановити наявність значних розбіжностей у підходах щодо визнання, оцінки та списання дебіторської заборгованості.

Виявлені проблеми в уніфікації підходів до обліку дебіторської заборгованості вказують про необхідність гармонізації вітчизняних стандартів з міжнародними. Перспективним напрямом є модернізація НП(С)БО з орієнтацією на наближення до МСФЗ.

Таким чином, ефективне вирішення цих проблем сприятиме підвищенню достовірності фінансової звітності українських підприємств, зменшенню фінансових ризиків та зростанню конкурентоспроможності і прозорості на міжнародній бізнес-арені. Надалі плануємо провести дослідження щодо застосування цифрових технологій в управлінні дебіторською заборгованістю, а саме проаналізувати можливості використання штучного інтелекту для оцінки та управління дебіторською заборгованістю.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення: 12.08.2025).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text> (дата звернення: 12.08.2025).
3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text (дата звернення: 17.08.2025).

4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_007#Text (дата звернення: 17.08.2025).
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029#Text (дата звернення: 17.08.2025).
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_015#n474 (дата звернення: 17.08.2025).
7. Тирінов А. В. Дебіторська заборгованість підприємства: специфіка і сутність. *Причорноморські економічні студії*. 2016. №9(2). С. 112-116. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_9\(2\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_9(2)_26) (дата звернення: 14.08.2025).
8. Гнатенко Є. П., Мельниченко С. С. Методичні підходи щодо визначення поняття "дебіторська заборгованість". *Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси*. 2013. № 10(1). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esnof_2013_10%281%29_21 (дата звернення: 14.08.2025).
9. Колісник О. П., Замота І. О. Теоретичні та практичні аспекти обліку і аналізу дебіторської заборгованості у сфері інформації та телекомунікацій. *Modern economics*. 2019. № 15. С. 108-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2019_15_17 (дата звернення: 15.08.2025).
10. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств. *Фінанси України*. 2003. № 12. С. 24-36.
11. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник: Ч. 8. Житомир: ПП «Рута», 2013. 912 с.
12. Лищенко О.Г., Бескота Г.М. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Держава і регіони*. 2009. № 1. С. 114–117.
13. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту: пер. з англ. Київ: Молодь, 1997. 1000 с.
14. Драбаніч А. В. Дебіторська заборгованість підприємства: поняття та структура. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2016. № 2. С. 31-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boaa_2016_2_6 (дата звернення: 15.08.2025).
15. Кармазіна Н. В. Облікове забезпечення дебіторської заборгованості: проблеми та шляхи його вирішення. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2018. №14(1). С. 175-181. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2018_14\(1\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2018_14(1)_28) (дата звернення: 15.08.2025).

References

1. National Accounting Regulation (Standard) 10 "Receivables". Order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 237 (1999). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> [in Ukrainian].
2. National Accounting Regulation (Standard) 13 "Financial Instruments". Order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 433 (2013). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text> [in Ukrainian].
3. International Financial Reporting Standard 9 "Financial Instruments". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text [in Ukrainian].
4. International Financial Reporting Standard 7 "Financial Instruments: Disclosure". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_007#Text [in Ukrainian].
5. International Accounting Standard 32 "Financial Instruments: Presentation". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029#Text [in Ukrainian].
6. International Accounting Standard 39 "Financial Instruments: Recognition and Measurement". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_015#n474 [in Ukrainian].
7. Tyrinov, A. V. (2016). Debtorska zaborhovanist pidpriemstva: spetsyfika i sutnist [Accounts receivable of the enterprise: specifics and essence]. *Prychornomski ekonomichni studii*, № 9(2), 112-116. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_9\(2\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_9(2)_26) [in Ukrainian].
8. Hnatenko, Ye. P., Melnichenko, S. S. (2013). Metodychni pidkhody shchodo vyznachennia ponyattia "debtorska zaborhovanist" [Methodological approaches to defining the concept of

- "receivables"]. *Ekonomichni nauky. Ser.: Oblik i finansy*, № 10(1). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10%281%29_21 [in Ukrainian].
9. Kolisnyk, O. P., Zamota, I. O. (2019). Teoretychni ta praktychni aspekty obliku i analizu debitorskoi zaborhovanosti u sferi informatsii ta telekomunikatsii [Theoretical and practical aspects of accounting and analysis of receivables in the information and telecommunications sector]. *Modern economics*, № 15, 108-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2019_15_17 [in Ukrainian].
10. Bilyk, M. D. (2003). Upravlinnia debitorskoi zaborhovanistiu pidpriemstv [Management of receivables of enterprises]. *Finansy Ukrainy*, № 12, 24-36 [in Ukrainian].
11. Butynets, F. F. (2013). *Bukhhalterskyi finansovy oblik* [Accounting and financial accounting]: pidruchnyk: Ch. 8. Zhytomyr: PP «Ruta» [in Ukrainian].
12. Lishchenko, O. H., Beskota, H. M. (2009). Analiz debitorskoi zaborhovanosti v systemi upravlinnia pidpriemstvom [Analysis of receivables in the enterprise management system]. *Derzhava i rehiony*, № 1, 114–117 [in Ukrainian].
13. Brigham, Ye. (1997). *Osnovy finansovoho menedzhmentu* [Fundamentals of financial management]. Kyiv: Molod [in Ukrainian].
14. Drabanich, A. V. (2016). Debitorska zaborhovanist pidpriemstva: ponyattia ta struktura [Enterprise receivables: concept and structure]. *Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audit: problemy teorii, metodolohii, orhanizatsii*, № 2, 31-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boaa_2016_2_6 [in Ukrainian].
15. Karmazina, N. V. (2018). Oblikove zabezpechennia debitorskoi zaborhovanosti: problemy ta shliakhy yoho vyrishennia [Accounting for receivables: problems and ways to solve them]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, № 14(1), 175-181. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2018_14\(1\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2018_14(1)_28) [in Ukrainian].

Отримано:	24.07.2025	Beérkezett:	2025.07.24	Received:	24.07.2025
Прийнято до друку:	01.09.2025	Elfogadva:	2025.09.01	Accepted:	01.09.2025
Опубліковано:	30.09.2025	Megjelent:	2025.09.30	Published:	30.09.2025